

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

P., dnia 21 grudnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: del. SSR Maria Prusinowska

Protokolant: Protokolant sądowy Agnieszka Nowak

po rozpoznaniu w dniu 21 grudnia 2015 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa A. M. PESEL (...), N. M. PESEL (...), V. J. PESEL (...), K. K. (1) PESEL (...), M. K. PESEL (...)

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W.

o zapłatę

I. 1. zasądza od pozwanego (...) S.A. na rzecz powódki A. M. kwotę 90.000 zł (dziewięćdziesiąt tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 26.09.2014 r. do dnia zapłaty;

2. kosztami postępowania obciąża w całości pozwanego i z tego tytułu:

a) nakazuje ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 4 500 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu,

b) zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 3617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

II. 1. zasądza od pozwanego (...) S.A. na rzecz powódki N. M. kwotę 30.000 zł (trzydzieści tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 17.09.2014 r. do dnia zapłaty;

2. w pozostałym zakresie powództwo N. M. oddala;

3. kosztami postępowania obciąża powódkę N. M. w 2/3 i pozwanego w 1/3 i z tego tytułu:

a) nakazuje ściągnąć od powódki N. M. z zasądzonych roszczenia na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 3000 zł tytułem części nieuiszczonej opłaty od pozwu,

b) nakazuje ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 1500 zł tytułem części nieuiszczonej opłaty od pozwu,

c) zasądza od powódki N. M. na rzecz pozwanego kwotę 2411,33 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

d) zasądza od pozwanego na rzecz powódki N. M. kwotę 1205,67 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

III. 1. oddala powództwo powodów V. J., K. K. (1) i M. K.,

2. kosztami postępowania obciąża w całości powodów V. J., K. K. (1) i M. K. i z tego tytułu zasądza od powodów na rzecz pozwanego kwotę 3617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

del. SSR Maria Prusinowska

UZASADNIENIE

W pozwie skierowanym do Sądu w dniu 1 lipca 2015 r. powodowie A. M., N. M., V. J., K. K. (1) i M. K. wnieśli o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych w związku ze śmiercią M. F. (1) w wypadku komunikacyjnym w dniu 19 grudnia 2001 r. - na rzecz powódki A. M. kwoty 90.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 26 września 2014 r. do dnia zapłaty, na rzecz powódki N. M. kwoty 90.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17 września 2014 r. do dnia zapłaty, na rzecz powódki V. J. kwoty 20.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 26 września 2014 r. do dnia zapłaty, na rzecz powoda K. K. (1) kwoty 20.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 26 września 2014 r. do dnia zapłaty, na rzecz powoda M. K. kwoty 20.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 26 września 2014 r. do dnia zapłaty. Nadto, powodowie domagali się zasądzenia od pozwanego na rzecz każdego z nich kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości podwójnej stawki minimalnej oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł. /k. 1-2/

W uzasadnieniu pełnomocnik powodów podał, że w dniu 19 grudnia 2001 r. miał miejsce wypadek, w którym zginęła matka i siostra powodów – M. F. (1). Kierujący samochodem marki F. (...) o nr rej. (...) A. B., nie zachowując należytej ostrożności w ruchu drogowym, uderzył w jadącą rowerem M. F. (1), która w następstwie odniesionych obrażeń poniosła śmierć na miejscu zdarzenia. Pojazd sprawcy wypadku był ubezpieczony w zakresie odpowiedzialności cywilnej w (...) S.A., której następcą prawnym jest pozwany. Powodowie podali, że pismami z dnia 7 lipca 2014 r. i 10 września 2014 r. zgłosili pozwanemu roszczenia o zadośćuczynienie za naruszenie dóbr osobistych w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie. W rezultacie pozwany przyznał jedynie po 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią matki na rzecz A. M. i N. M.. W ocenie powodów, kwoty wypłaconych świadczeń nie są adekwatne do poniesionej przez nich krzywdy. Nadto, nie zgadzają się oni z decyzją odmowną w stosunku do pozostałych powodów. Podali, że śmierć M. F. (1) diametralnie pogorszyła sytuację życiową jej córek - N. M. i A. M., nie były one i nadal nie są w stanie zaakceptować śmierci ukochanej matki. Powodowie V. J., K. K. (1) i M. K. stwierdzili, że również dotkliwie odczuli śmierć siostry, wciąż szukają wytłumaczenia dla jej przedwczesnego odejścia, nigdy nie pogodzą się ze śmiercią najukochańszej osoby. Jako podstawę prawną swoich roszczeń powodowie wskazali art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c., przytaczając treść orzeczeń sądowych uzasadniających na w/w podstawach możliwość dochodzenia roszczenia o zadośćuczynienia z uwagi na śmierć osoby bliskiej, która nastąpiła przed dniem 3 sierpnia 2008 r., czyli przed wejściem z życie art. 446 § 4 k.c. Żądanie dwukrotności stawki minimalnej uzasadniono charakterem sprawy i nakładem pracy pełnomocnika. /k. 4-12/

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł. /k. 112/

W uzasadnieniu pozwany w pierwszej kolejności zarzucił brak legitymacji biernej wskazując, że stosownie do treści § 10 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (Dz. U. Nr 26, poz. 310 ze zm.), ubezpieczyciel na podstawie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą za szkodę wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu, której następstwem jest m.in. śmierć poszkodowanego, nie zaś naruszenie dóbr osobistych osób trzecich spowodowane tą śmiercią. Dalej pozwany wskazał, iż dopiero w wyniku nowelizacji z 3 sierpnia 2008 r. wprowadzono do Kodeksu cywilnego art. 446 § 4, który daje podstawę do dochodzenia roszczeń o zadośćuczynienie za krzywdę doznaną wskutek śmierci osoby najbliższej. Przepisy obowiązujące w dacie wypadku podstawy takiej nie przewidywały. Z ostrożności procesowej w razie uznania roszczeń co do zasady pozwany wskazał, że kwestionuje żądanie pozwu co do wysokości. Zaznaczył, że to na powodach domagających się wypłaty zadośćuczynienia spoczywa ciężar wykazania, że doznana przez nich krzywda i jej zakres takie żądanie rzeczywiście uzasadnia. Zdaniem pozwanego, wskazane w pozwie bardzo ogólne twierdzenia co do więzi rodzinnych nie mogą być uznane za wystarczający dowód zgłoszonych pozwem roszczeń. /k. 112-115/

Pozwany wystąpił do Sądu o zawiadomienie A. B. o toczącym się procesie i wezwaniu go wzięcia w nim udziału. Na mocy zarządzenia przewodniczącego z dnia 3 listopada 2015 r. A. B. został zawiadomiony o niniejszym postępowaniu, otrzymał odpis pozwu i odpowiedzi na pozew. /k. 158, k. 170/. Nie przystąpił jednak do sprawy w charakterze interwenienta ubocznego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 19 grudnia 2001 r. w miejscowości Ś. doszło do wypadku drogowego. Kierujący samochodem marki F. (...) o nr rej. (...) A. B., nie zachowując zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym – przy padającym deszczu i panującej ciemności rozwinął prędkość przekraczającą maksymalnie dozwoloną, przez co nie miał możliwości obserwacji drogi i panowania nad pojazdem, w konsekwencji uderzył w przód oświetlonego roweru, którym z przeciwnego kierunku nadjeżdżała M. F. (1). W następstwie odniesionych obrażeń M. F. (1) poniosła śmierć na miejscu zdarzenia.

Sprawca wypadku A. B. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. i prawomocnie skazany na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na okres 5 lat próby.

Okoliczności niesporne, a nadto dowody w postaci : dokumentów znajdujących się w aktach sprawy karnej Sądu Rejonowego w G. o sygn. akt II K 458/02 , kserokopii wyroku Sądu Rejonowego z dn. 31 listopada 2004 r. w sprawie o sygn. akt II K 458/02 /k. 60 - 61/, wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dn. 31 marca 2005 r. w sprawie IV Ka 406/05 /k. 62-63/, akt szkody /k. 185/

Sprawca wypadku był ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych u pozwanego.

O koliczność niesporna

Pismem z dnia 7 lipca 2014 r. powódka N. M., a w piśmie z dnia 10 września 2014 r. powodowie A. F. (1), V. J., K. K. (1) i M. K. zgłosili roszczenia dotyczące przedmiotowego wypadku w pozwanym (...) S.A. Pozwany na mocy decyzji z dnia 25 września 2014 r. i 16 września 2014 r. wypłacił na rzecz powódek N. M. i A. M. kwoty po 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia za śmierć M. F. (1), natomiast co do powodów V. J., K. K. (1), M. K. odmówił wypłaty zadośćuczynienia.

Dowód: zgłoszenie szkody / k. 68-71, k. 72-75/ , kserokopia dokumentacji likwidacji szkody /k. 76-77, k. 78/, akta szkody /k. 185/

M. F. (1) w chwili wypadku miała 33 lata. Od 1990 r. pozostawała w związku małżeńskim z M. F. (2). Z tego związku pochodzą córki - N. F. (obecnie M.), ur. (...) i A. F. (1) (obecnie M.), ur. (...) Z uwagi na trudną sytuację bytowo-finansową małżonków F. starszą córkę N. od urodzenia wychowywała matka M. J. F.. Córka A. również po urodzeniu przebywała u babci J. F., jednak w ciągu kilku miesięcy została zabrana przez rodziców i z nimi zamieszkała. M. F. (2) miał problemy natury psychicznej, które objawiły się jeszcze przed ślubem z M. F. (1). Z tego tytułu otrzymuje świadczenie rentowe. M. F. (2) nagannie traktował swoją małżonkę, zabraniał jej kontaktów z rodziną. M. F. (1) pracowała tylko dorywczo, głównie zajmowała się domem i wychowywaniem córki A., wszędzie ją ze sobą zabierała. W regularnych odstępach czasu M. F. (1) wraz z córką A. odwiedzały drugą córkę N. przez co matka miała realny wpływ na jej wychowanie. Relacje M. F. (1) z rodzeństwem były dobre do czasu zawarcia przez nią związku małżeńskiego. M. F. (2) odciął żonę od rodziny. Powodowie V. J., K. K. (1) i M. K. zdawali sobie sprawę, że w domu F. dochodzi do przemocy, lecz nie podjęli żadnych działań, aby temu zaradzić. Po śmierci M. F. (1) starsza z córek – N. nadal zamieszkiwała z babcią aż do zamążpójścia w dniu 1 maja 2015 r., natomiast druga dziewczynka - A. pozostała z ojcem. Kontakt powódek A. M. i N. M. po śmierci matki został zmarginalizowany, dopiero w ostatnim czasie, kiedy A. usamodzielniała się, siostry odbudowują relacje. W 2002 r. M. F. (2) zawarł kolejny związek małżeński z A. F. (2) z domu M., która wprowadziła się wraz z dwojgiem swoich dzieci. W pierwszym dniu wspólnego zamieszkiwania macocha uderzyła małąletnią wówczas A.. Z czasem przemoc macochy wobec dziewczynki zaczęła przybierać na sile. M. F. (2)

nie reagował na te zachowania. W 2011 r. A. M. uciekła z domu, znalazła schronienie u swojej ciotki V. J., która wraz z mężem S. J. stali się dla niej rodziną zastępczą. Sąd Rejonowy w G. prawomocnym wyrokiem z dnia 31 lipca 2013 r. w sprawie (...) wymierzył A. F. (2) karę jednego roku pozbawienia wolności za znęcanie się fizyczne i psychiczne nad A. F. (1) (obecnie M.), tj. o przestępstwo z art. 207 § 1 k.k., której wykonanie zawiesił na okres pięciu lat próby, oddał oskarżoną pod dozór kuratora i orzekł zakaz zbliżania się do pokrzywdzonej na odległość 30 m w okresie 5 lat.

Dowód: kserokopia odpisów skróconych aktów stanu cywilnego /k. 64, k. 65-66/, kserokopia postanowienia Sądu Rejonowego w G. z dn. 29 sierpnia 2011 r. w sprawie (...) /k. 80-81/, kserokopia wyroku Sądu Rejonowego z dn. 31 lipca 2013 r. w sprawie o sygn. akt (...) wraz z uzasadnieniem /k. 82-97/, kserokopia wyroku Sądu Okręgowego z dn. 16 kwietnia 2014 r. w sprawie o sygn. akt (...) /k. 98/, kserokopia postanowienia Sądu Rejonowego w G. z dn. 29 października 2004 r. w sprawie o sygn. akt (...) /k. 102/, zeznania świadka S. J. /k. 175-176, e-protokół – k. 178/, zeznania świadka J. F. /k. 176, e – protokół – k. 178/, zeznania świadka W. F. /k. 176, e – protokół – k. 178/, zeznania świadka B. J. /k. 176, e – protokół – k. 178/, zeznania powódki V. J. /k. 176, e – protokół – k. 178/, zeznania powódki N. M. /k. 187, e – protokół – k. 189/, zeznania powódki A. M. /k. 187, e – protokół – k. 189/

Powódka A. M. w chwili śmierci matki miała 8 lat. Do dnia wypadku matka była jej pierwszoplanowym opiekunem, najważniejszą osobą w jej życiu, ostoją bezpieczeństwa. Wieczorem 19 grudnia 2001 r. powódka dowiedziała się, co się stało. Ojciec stwierdził, że nie będzie miała matki. Dla powódki był to najgorszy dzień w jej życiu, który odmienił je na zawsze. Powódka płakała, była smutna i przygnębiona. Było jej bardzo przykro, że mama nie była obecna w czasie, kiedy przystępowała do I Komunii Świętej, a także podczas innych ważnych wydarzeń. Powódka zamknęła się w sobie, tłumiąc uczucie smutku. M. F. (2) nadużywał alkoholu, był człowiekiem nieobliczalnym, wielokrotnie podejmował próby samobójcze. Po śmierci matki powódka pozostawała pod jego opieką, co przerwało czas dzieciństwa dziewczynki, lecz prawdziwą traumę zapewniła jej macocha A. F. (2), którą prawomocnie skazano za znęcanie się nad powódką. Po śmierci matki dziewczynka w zasadzie została pozostawiona sama sobie, nikt nie dbał o jej wychowanie, rozwój, przyszłość. Powódka cierpi na padaczkę, zażywała leki na bezsenność. Tęskni za matką, odwiedza jej grób. Powódka zawarła związek małżeński w dniu 28 lutego 2015 r., ma dwójkę dzieci. Wykształcenie zawodowe kucharki zdobyła dopiero po opuszczeniu domu ojca i macochy, którzy nie zgodzili się, aby po ukończeniu gimnazjum kontynuowała naukę, uznając to za zbędny wydatek. Obecnie przebywa na urlopie macierzyńskim.

Dowód: kserokopie wizyt lekarskich /k. 18 – 33/, kserokopia karty zdrowia /k. 99-101/, kserokopia odpisu skróconego aktu urodzenia /k. 64/, kserokopia wyroku Sądu Rejonowego z dn. 31 lipca 2013 r. w sprawie o sygn. akt (...) wraz z uzasadnieniem /k. 82-97/, kserokopia wyroku Sądu Okręgowego z dn. 16 kwietnia 2014 r. w sprawie o sygn. akt (...) /k. 98/, zeznania świadka B. J. /k. 176, e – protokół – k. 178/, zeznania powódki V. J. /k. 176, e – protokół – k. 178/, zeznania powódki A. M. /k. 187, e – protokół – k. 189/

Powódka N. M. w chwili śmierci matki miała 9 lat. Od urodzenia wychowywała ją babcia – J. F.. Spotykała się z mamą i siostrą w regularnych odstępach czasu. Jej pierwszoplanowym opiekunem była babcia, lecz dziewczynka kochała matkę i bardzo przeżyła jej śmierć. Dowiedziała się o wypadku wieczorem w dniu 19 grudnia 2011 r. Zareagowała płaczem. Brakuje jej matki i żałuje, że nie była ona obecna w ważnych wydarzeniach w jej życiu. Powódka N. M. ukończyła szkołę zawodową, uzyskując tytuł fryzjerki. Obecnie kontynuuje naukę w szkole policealnej i jednocześnie pracuje, pobiera rentę po matce, która przysługuje jej do 25 roku życia. W dniu 1 maja 2015 r. wyszła za mąż. Po śmierci matki kilka razy korzystała z pomocy psychologa szkolnego, nie korzystała z pomocy innych specjalistów ani nie zażywała żadnych leków.

Dowód: kserokopia odpisu skróconego aktu małżeństwa /k. 65-66/, zeznania świadka J. F. /k. 176, e – protokół – k. 178/, zeznania świadka W. F. /k. 176, e – protokół – k. 178/, zeznania powódki N. M. /k. 187, e – protokół – k. 189/

Powódka V. J. była siostrą M. F. (1). Przed zawarciem związku małżeńskiego przez M. F. (1) ich relacje były bardzo dobre. Mąż zmarłej zabraniał żonie utrzymywania kontaktów z rodziną. Stąd od 1990 r. siostry M. i V. spotykały się tylko okazjonalnie u matki, która mieszkała nieopodal M. F. (1) i jedynie do niej mogła się ukradkiem wymknąć, ażeby zachować to w tajemnicy przed mężem. Powódka V. J., jej mąż S. J. i brat K. K. (1) identyfikowali ciało M. F. (1). Było to

dla nich traumatyczne przeżycie. Po śmierci siostry powódka V. J. nie zażywała leków uspokajających, nie korzystała z pomocy specjalistów, nie korzystała z dni wolnych od pracy.

Dowód: kserokopia odpisu skróconego aktu małżeństwa /k. 67/, zeznania świadka S. J. /k. 175-176, e-protokół – k. 178/, zeznania powódki V. J. /k. 176, e – protokół – k. 178/,

Powód K. K. (1) był bratem M. F. (1), w dniu wypadku miał 31 lat. Mieszkał wraz z matką w nieruchomości nieopodal domu swojej siostry M. i jej męża. Spotykał się z M. F. (1) jedynie przy okazji jej skrywanych przed mężem odwiedzin matki. Powód miał świadomość, że mąż M. F. (1) stosuje wobec niej przemoc. Wiedział także, iż jego siostrzenicy A. po śmierci matki dzieje się krzywda. Nie podjął żadnych działań, aby pomóc swojej siostrze, a następnie siostrzenicy A., nie zabiegał również o kontakt z N. M.. Po śmierci M. F. (1) powód M. K. nie korzystał z pomocy specjalistów ani nie zażywał leków na uspokojenie.

Dowód: zeznania powoda K. K. (1) /k. 176, e – protokół – k. 178/

Powód M. K. był bratem M. F. (1), przed wypadkiem mieszkał zamieszkiwał na nieruchomości wraz ze swoją matką i bratem K.. Spotykał się z M. F. (1) jedynie przy okazji jej skrywanych przed mężem odwiedzin matki. Powód miał świadomość, że mąż M. F. (1) stosuje wobec niej przemoc. Wiedział także, iż jego siostrzenicy A. po śmierci matki dzieje się krzywda. Nie podjął żadnych działań, aby pomóc swojej siostrze, a następnie siostrzenicy A., nie zabiegał również o kontakt z N. M.. Po śmierci M. F. (1) powód K. K. (1) nie korzystał z pomocy specjalistów, nie zażywał leków na uspokojenie ani nie zrezygnował z aktywności zawodowej.

Dowód: zeznania powoda M. K. /k. 176-177, e – protokół – k. 178/

Powyższych ustaleń Sąd dokonał opierając się na dokumentach złożonych do akt niniejszej sprawy oraz dokumentach znajdujących aktach sprawy Sądu Rejonowego w G. sygn. (...). Dokumenty te były w pełni wiarygodne - ich forma i treść nie nasuwały wątpliwości Sądu i nie były kwestionowane przez strony postępowania. Pozwoliły one na szczegółowe odtworzenie istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności.

Sytuację życiową powodów na skutek śmierci M. F. (1), charakter cierpień, a także stosunki i więzi występujące między powodami a zmarłą ustalono w oparciu o całkowicie wiarygodne zeznania świadków S. J., J. F., W. F. i B. J. oraz samych powodów. Zeznania V. J., K. K. (1), M. K., N. M. i A. M. były wzajemnie spójne, logiczne, konsekwentne i korespondowały z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym. Sąd oddalił wniosek pełnomocnika powodów o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z dziedziny psychologii uznając, iż przeprowadzenie tego dowodu nie jest konieczne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Powodowie i świadkowie w trakcie zeznań w sposób szczegółowy opisali stosunki i więzi występujące między powodami a zmarłą M. F. (1), stan psychiczny powodów, w kim znajdują się w związku ze śmiercią matki i siostry, wpływ śmierci M. F. (1) na ich dalsze życie emocjonalne, wszelkie negatywne konsekwencje w zakresie zmiany sytuacji życiowej. Do akt zostały ponadto przedłożone dokumenty obrazujące wydarzenia, które dotknęły powodów, a były konsekwencją wypadku, a tym samym śmierci M. F. (1). Skoro zgromadzony materiał dowodowy pozwalał na szczegółowe ustalenie opisywanych okoliczności Sąd uznał, iż dowód z postaci opinii biegłego z dziedziny psychologii nie jest niezbędny na potrzeby rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Sąd zważył, co następuje:

W niniejszym postępowaniu powodowie dochodzili roszczeń z tytułu zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej, która nastąpiła w wyniku wypadku z dnia 19 grudnia 2001 r. Podstawą żądania pozwu mogły być wyłącznie przepisy art. 23 i 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c., bowiem w okresie kiedy miało miejsce przedmiotowe zdarzenie tylko ta podstawa materialnoprawna uzasadniała dochodzenie roszczeń o zadośćuczynienie pieniężne za krzywdę doznaną wskutek śmierci osoby najbliższej. Instytucja tego rodzaju zadośćuczynienia wywoływała kontrowersje w orzecznictwie sądów i doktrynie, w związku z czym powstała konieczność jej ustawowego uregulowania. Rzecznik Praw Obywatelskich w wystąpieniu z dnia 17 października 2006 r. skierowanym do Ministra Sprawiedliwości, zawarł sugestię, ażeby -

w celu zwiększenia ochrony ofiar wypadków komunikacyjnych - w Kodeksie cywilnym zamieszczony został przepis o zadośćuczynieniu pieniężnym za krzywdę z powodu śmierci osoby najbliższej. Postulat powyższy doczekał się realizacji, ustawą z 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116, poz. 731), którą dodano do przepisu art. 446 § 4, zgodnie z którym sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Zmiana powyższa weszła w życie z dniem 1 sierpnia 2008 r. Dodanie przytoczonej regulacji prawnej zrodziło wątpliwości dotyczące kwestii dopuszczalności dochodzenia roszczenia o zadośćuczynienie pieniężne za krzywdę doznaną wskutek śmierci osoby najbliższej na gruncie stanu prawnego obowiązującego przed nowelizacją art. 446 k.c., dokonaną ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) i ewentualnej podstawy prawnej uzasadniającej to roszczenie, a ściślej rzecz ujmując, czy znajduje ono usprawiedliwienie w art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. W uchwale z 22 października 2010 r. (sygn. III CZP 76/10, publ. LEX nr 604152, www.sn.pl, Biul.SN.2010/10/11) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. Pogląd taki pojawił się już wcześniej w orzecznictwie - Sąd Apelacyjny w Gdańsku w uzasadnieniu wyroku z dnia 23 września 2005 r., I ACa 554/05 (nie publ.) stwierdził, że szczególna więź rodziców z dzieckiem, przysługująca zarówno dziecku, jak i rodzicom w prawidłowo funkcjonującej rodzinie, zasługuje na status dobra osobistego, podlegającego ochronie przewidzianej w art. 24 § 1 k.c. Został on później także potwierdzony przez Sąd Najwyższy w przytoczonej wyżej uchwale, a nadto wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2011 r.(sygn. akt I CSK 621/10, publ. LEX nr 848128), w którym ponownie Sąd ten stwierdził, że najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. Wprowadzenie art. 446 § 4 k.c. doprowadziło jedynie do zmiany w sposobie realizacji roszczenia przez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia oraz przesłanek jego stosowania.

Podzielając przytoczony wyżej pogląd Sądu Najwyższego Sąd w niniejszej sprawie uznał, że roszczenie powodów o zapłatę zadośćuczynienia za krzywdę wynikającą z utraty przez nich najbliższego członka rodziny w wypadku z 19 grudnia 2001 r. należy rozpatrywać na gruncie przepisów art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. Tym samym nie zyskała aprobaty Sądu argumentacja pozwanego, że roszczenie zadośćuczynienia nie znajdowało uzasadnienia w obowiązującym ówczesnie stanie prawnym, z uwagi na brak możliwości objęcia ochroną prawną zdarzeń powstałych przed dniem wejścia w życie ustawy z 30 maja 2008 r., na mocy której wprowadzono przepis art. 446 § 4 k.c.

Stosownie do treści art. 9a ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z dnia 16 lipca 2003 r.) umowa ubezpieczenia obowiązkowego odpowiedzialności cywilnej obejmuje szkody, o jakich mowa w art. 9 tej ustawy, będące następstwem zdarzenia, które miało miejsce w okresie ubezpieczenia. Przepis art. 9 omawianego aktu prawnego stanowi, że umowa ubezpieczenia obowiązkowego odpowiedzialności cywilnej obejmuje odpowiedzialność cywilną podmiotu objętego obowiązkiem ubezpieczenia za szkody wyrządzone czynem niedozwolonym. Pod pojęciem szkody kodeks cywilny rozumie wszelkie uszczerbki wynikłe z czynu niedozwolonego. Mogą one mieć charakter majątkowy lub niemajątkowy.

Przechodząc do kwestii wysokości zadośćuczynienia należy na wstępie podkreślić, iż przesłanki wpływające na ustalenie należnej kwoty są analogiczne jak w przypadku zadośćuczynienia pieniężnego określonego w art. 445 k.c. Trzeba uwzględnić, iż zadośćuczynienie spełnia funkcję kompensacyjną, a więc powinno ono być pochodną wielkości doznanej krzywdy. W orzecznictwie wyrażany jest pogląd, że przyznana suma pieniężna powinna być jednak utrzymana w rozsądnych granicach i dostosowana do aktualnych stosunków majątkowych. Generalnie biorąc - wysokość zasądzonych sum powinna być umiarkowana. Wskazuje się bowiem, że krzywda wynagradzana zadośćuczynieniem pieniężnym, jest szkodą niemajątkową. Charakter takiej szkody decyduje o jej niewymierności. Przyznanego poszkodowanemu zadośćuczynienia nie należy zatem traktować na zasadzie ekwiwalentności, którą charakteryzuje wynagrodzenie szkody majątkowej. Odpowiedniość kwoty zadośćuczynienia, ma służyć złagodzeniu

doznanej krzywdy, a jednocześnie nie być źródłem wzbogacenia (por. wyrok SN z 9 lutego 2000 r., III CKN 582/98, LEX nr 52776). Krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno ocenić i wyrazić w formie pieniężnej. Każdy przypadek powinien być traktowany indywidualnie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, przy czym ocena ta powinna opierać się na kryteriach obiektywnych, a nie na wyłącznie subiektywnych odczuciach pokrzywdzonego.

Na gruncie niniejszej sprawy bezspornym było, że powodowie na skutek nagłej śmierci matki i siostry utracili najbliższego członka rodziny. W wyniku całkowicie niespodziewanej śmierci M. F. (1) powodowie, a w szczególności A. M. i N. M. - doznali traumatycznych przeżyć i ponieśli dotkliwą i nieodwracalną stratę.

W ocenie Sądu, rozmiar wyrządzonej małoletnim wówczas córkom szkody był w ocenie Sądu znaczny, a ich życie uległo drastycznej zmianie. W szczególności powódka A. M. na skutek śmierci matki została pozbawiona szczęśliwego dzieciństwa, jej życie zamieniło się w pasmo nieszczęść. Matka była dla dziewczynki ostoją bezpieczeństwa i nagle w wieku ośmiu lat musiała radzić sobie sama. Nikt z członków rodziny ani od strony matki ani od strony ojca nie zainteresował się jej losem. A. M. była ofiarą przemocy fizycznej i psychicznej z rąk oprawcy, którym przez wiele lat była jej macocha. Ogrom cierpienia, jakiego doświadczyła powódka jest niewyobrażalny. W wieku 17 lat uciekła z domu, lękając się o własne życie. Dopiero wtedy V. J. i jej mąż S. J. udzielili pomocy siostrzenicy. A. M. ułożyła sobie życie, ma męża i dwójkę dzieci, ukończyła szkołę zawodową na kierunku kucharz, podjęła pracę, a obecnie przebywa na urlopie macierzyńskim. Jednak ciągle brakuje jej matki, a wydarzenia które miały miejsce po jej śmierci niewątpliwie odcisnęły bolesne znamię w psychice powódki. Mając powyższe na uwadze Sąd uwzględnił żądanie powódki A. M. w całości i orzekł jak w punkcie I.1 wyroku.

Roszczenie powódki N. M. Sąd uznał za uzasadnione w części. Od urodzenia wychowywała ją babcia – J. F., która była jej pierwszoplanowym opiekunem. Bezsprzecznie śmierć matki była dla powódki bolesnym wydarzeniem, jednakże jej życie nie uległo tak drastycznej zmianie jak w przypadku A. M.. Nadal pozostała pod opieką babci, która dbała i troszczyła się o wnuczkę, uzyskała status rodziny zastępczej. Powódka N. M. miała możliwość wzrastać w normalnych warunkach, zdobyć zawód, założyć własną rodzinę. W ważnych życiowych wydarzeniach brakowało jej matki, której nikt nie zastąpi, jednak wsparcie stanowiła dla niej babcia J. F. i rodzina od strony ojca. W takim stanie rzeczy, Sąd uznał za odpowiednie zadośćuczynienie w wysokości 30.000 zł, o czym orzekł w punkcie II.1 wyroku.

W ocenie Sądu zasądzone na rzecz A. M. i N. M. kwoty, w połączeniu z dotychczas przyznanymi i wypłaconym przez pozwanego należnościami, spełniają funkcję kompensacyjną, są społecznie uzasadnione i nie prowadzą do bezpodstawnego wzbogacenia.

Powodowie V. J., K. K. (1) i M. K. – rodzeństwo M. F. (1) niewątpliwie boleśnie odczuli śmierć siostry. Jednakże ich roszczenia Sąd uznał za nieuzasadnione z uwagi na okoliczność, iż ani w stosunku do M. F. (1) ani w stosunku do jej córek, w szczególności A. F. (1), która została sama z chorym psychicznie ojcem, sprawcą przemocy domowej, nie podjęli żadnych działań. Stosownie do treści art. 5 k.c., nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Unormowanie art. 5 k.c. przełamuje zasadę, że wszystkie prawa podmiotowe korzystają z ochrony prawnej /por. wyrok SN z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CSK 290/09, LEX nr 560607/. Powodowie V. J., K. K. (1) i M. K. od ślubu M. F. (1) w 1990 r. do dnia jej śmierci 19 grudnia 2001 r. w zasadzie nie utrzymywali kontaktu z siostrą. Wiedzieli, że mąż stosuje wobec niej przemoc, lecz przyjęli bierną postawę, nie udzielili jej pomocy w obawie o własne bezpieczeństwo. Następnie wykazali tożsamą postawę w stosunku do siostrzenicy A. F. (1). Pomimo wielu sygnałów docierających z otoczenia, ze szkoły, od sąsiadów, a także z własnej obserwacji dotyczących dramatycznej sytuacji życiowej A. F. (1) nikt nie wyciągnął do niej pomocnej dłoni. Powodom K. K. (1) i M. K. mieszkającym naprzeciw domu M. F. (2) wygodniej było nie zauważać krzywdy ich siostrzenicy, w trosce o własny spokój nie wtrącali się. Natomiast powódka V. F. podejmowała próby rozmowy z małoletnią A. na temat jej sytuacji w domu, zdając sobie sprawę z tego, co się tam dzieje, jednak nie wykonała żadnych konkretnych kroków. V. J., K. K. (1) i M. K. nie próbowali nawet nawiązać kontaktu z N. M.. Rodzeństwo M. F. (1) absorbowali ich własne sprawy, śmierć siostry była dla nich smutnym wydarzeniem, lecz żadne

z nich nie korzystało z pomocy specjalisty, nie zażywali leków uspokajających, nie brali wolnych dni w pracy. W takim stanie rzeczy, roszczenia powodów V. J., K. K. (1) i M. K. nie zasługiwały na uwzględnienie, o czym Sąd orzekł w punkcie III.1 wyroku.

O roszczeniu odsetkowym Sąd orzekł na podstawie art. 481 k.c. Pozwany w dniach 16 września 2014 r. i 25 września 2014 r. ostatecznie rozstrzygnął o roszczeniu powodów. Stąd od dnia następnego istniała możliwość naliczenia odsetek ustawowych.

O kosztach procesu w punkcie I.2 i III.2 wyroku Sąd orzekł w oparciu o przepis art. 98 k.p.c., natomiast w punkcie II.3 na podstawie art. 100 k.p.c. Sąd, mając na uwadze również treść przepisu art. 113 ust. 1 u.k.s.c., w punkcie I.2a nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 4.500 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu. O kosztach zastępstwa procesowego pełnomocnika powódki A. M. orzeczono w oparciu o § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 – j.t.), doliczając opłatę skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł. W punkcie III.2 wyroku Sąd obciążył powodów V. J., K. K. (1) i M. K. kosztami zastępstwa procesowego poniesionymi przez pozwanego w wysokości 3.617 zł stosownie do treści § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490) uwzględniając opłatę skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł. W przypadku powódki N. M. Sąd uwzględnił powództwo do kwoty 30.000 zł. Skoro żądanie pozwu opiewało na kwotę 90.000 zł, to powódka w 1/3 części wygrała sprawę, a przegrała ją w 2/3. Tym samym, powódka N. M. jest obowiązana uiścić na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 3.000 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu $2/3 \times 4.500$ zł) – pkt II.3a wyroku, natomiast pozwany 1.500 zł ($1/3 \times 4.500$ zł) – pkt II.3b wyroku. W takiej samej proporcji Sąd rozliczył zasady zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, posiłkując się stawkami z powołanych wyżej rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości, i zasądził od powódki N. M. na rzecz pozwanego kwotę 2.411,33 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt II.3c wyroku), natomiast od pozwanego na rzecz powódki N. M. kwotę 1.205, 67 zł (pkt II.3d wyroku)

SSO Maria Prusinowska